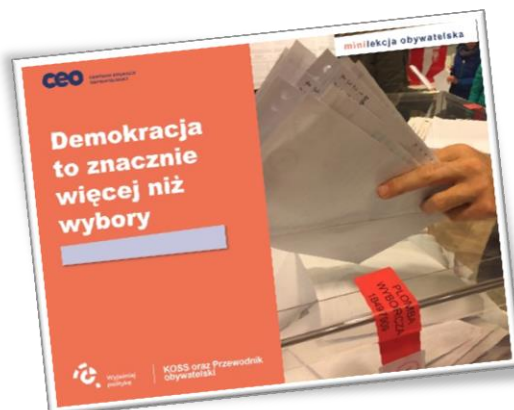

minilekcja obywatelska

DEMOKRACJA TO ZNACZNIE WIĘCEJ NIŻ WYBORY**MATERIAŁY DLA NAUCZYCIELA I UCZNIA**

Prezentacja multimedialna opracowana na podstawie: webinarium pod tym samym tytułem oraz podręczników: **KOSS. Wiedza o społeczeństwie w szkole podstawowej** oraz **Przewodnik obywatelski. Wiedza o społeczeństwie w liceum i technikum – zakres podstawowy. Część 1.**

Autor tekstów: dr Łukasz Pawłowski

NA TEJ LEKCJI**Uczniowie będą szukać odpowiedzi na pytania:**

- W jaki sposób w demokracji lud podejmuje decyzje?
- Jakie są zalety demokracji bezpośredniej, a jakie wady?
- Czy można powiedzieć, że demokracja bezpośrednia to „lepsz” wersja demokracji?
- Jakie są zalety demokracji przedstawicielskiej, a jakie wady?
- Co to znaczy, że przedstawiciel odpowiada przed wyborcami? Jaką kontrolę powinni mieć wyborcy nad swoim przedstawicielem?

A po lekcji będą potrafili:

- wymienić typy demokracji (bezpośrednia i przedstawicielska, większościowa i konstytucyjna) oraz wskazać różnice pomiędzy nimi
- wskazać najważniejsze zasady obowiązujące w demokracji (większości, pluralizmu i poszanowania praw mniejszości) oraz wyjaśnić, na czym one polegają.

CO BĘDZIE POTRZEBNE?

Komputer z dostępem do internetu, ewentualnie projektor i ekran lub tablica interaktywna

PRZECZYTAJ WCZEŚNIEJ

KOSS. Wiedza o społeczeństwie w szkole podstawowej: Demokracja – co to takiego? (s. 204–209) oraz s. 218, 223–224 lub Przewodnik obywatelski. Wiedza o społeczeństwie w liceum i technikum – zakres podstawowy. Część 1: Demokracja – rządy ludu czy prawa? (s. 168–174), Wybieramy naszych przedstawicieli (s. 189–195).

MATERIAŁY DLA UCZNIA

- Słowniczek obywatelski (PODRĘCZNIK CZ. 1, s. 272–290)
- Rusz głową, czyli ćwiczenia i zadania (MATERIAŁY, s. 7)

W KILKU SŁOWACH O LEKCJI

Współczesna demokracja opiera się na zasadzie suwerenności ludu. Na naszej lekcji postaramy się rozstrzygnąć, co to oznacza w praktyce. Czy „lud” powinien rządzić bezpośrednio, czy też za pośrednictwem swoich przedstawicieli? Decyzja, kto zostanie owym przedstawicielem należy do obywateli, którzy wrzucają kartę do głosowania do urny wyborczej. Ale co się stanie, gdy przedstawiciele zapomną, kogo i po co reprezentują? I na koniec ważna kwestia: czy większość w demokracji, nawet zdecydowana większość, może decydować o wszystkim? Przecież mniejszość ma prawo myśleć i zachowywać się inaczej, stanowi bowiem część władzy w demokracji. Poszukamy wspólnie odpowiedzi na pytanie, czy należy na władzę ludu nałożyć ograniczenia, jeśli tak, to jakie.

AKTYWNOŚCI UCZNIÓW

- SLAJD 3–4

Zapoznanie się z tematem minilekcji obywatelskiej.

- SLAJD 5

Na tej lekcji

Ukierunkowanie na cele realizowane na minilekcji.

- SLAJD 6

Kilka słów o autorze

Łukasz Pawłowski – absolwent Wydziału Psychologii oraz Instytutu Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego. Doktor nauk społecznych. W latach 2013-2020 sekretarz redakcji, a następnie szef działu politycznego tygodnika „Kultura Liberalna”. Autor książki *Druga fala prywatyzacji* [2020]. Obecnie publicysta i doradca polityczny. Zajmuje się polityką polską i amerykańską. Współprowadzi „Podkast amerykański”.

- SLAJD 7

Przyjrzyj się ilustracji

- Zdjęcia na górze: Atak na siedzibę Kapitolu w Waszyngtonie, który miał miejsce 6 stycznia 2021 roku.
- Zdjęcia na dole: Demonstracja w Moskwie w obronie opozycjonisty Aleksieja Nawalnego, która odbyła się 23 stycznia 2021.

- SLAJD 8

Chodzić na wybory

W Polsce czynne prawo wyborcze przysługuje obywatelom, którzy ukończyli 18 lat i nie zostali skazani przez sąd na utratę praw publicznych. Nigdy jednak nie zdarza się tak, aby wszyscy obywatele uprawnieni do głosowania rzeczywiście stawili się przy urnach. Zastanówcie się wspólnie, jakie są główne przyczyny niechęci Polaków i Polek do wyborów. Zaproponujcie, kto i w jaki sposób może poprawić stosunek obywateli do wyborów. Podajcie przykłady działań instytucji państwowych, partii politycznych oraz organizacji pozarządowych, które mogą się do tego przyczynić.

Pytania i zadania do opracowania przez uczniów w klasie

1. Jak sądzisz, dlaczego tak wielu ludzi nie chodzi na wybory? Co należałoby zrobić, by zmienić tę sytuację?
2. Czy twoim zdaniem politykom biorącym udział w wyborach powinno zależeć na wysokiej frekwencji?
3. Jakie działania mogą podejmować politycy, obywatele i organizacje pozarządowe, aby zwiększyć frekwencję?
4. A czy mogą ją zmniejszyć? Czy spotkałeś(łaś) się z czymś takim?

• SLAJD 9

Przeczytaj teraz

- „Wiele waży głos ludu, wielka w nim potęga.” Ajschylos (525–456 p.n.e), tragediopisarz grecki.
- „Nawet gdyby każdy obywatel Aten był Sokratesem, każde zgromadzenie ateńskie wciąż byłoby motłochem”. James Madison, Alexander Hamilton, ojcowie założyciele Stanów Zjednoczonych, cyt. za *Eseje polityczne federalistów*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2003.

• SLAJDY 10–17

Wyborcze przymiotniki

Charakterystyka demokratycznych wyborów – powszechne (czynne i bierne prawo wyborcze), bezpośrednie, tajne, równe, proporcjonalne.

INNE AKTYWNOŚCI**Przeczytaj teraz**

- USTAWA z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks Wyborczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1319), fragment.

Pytania

- Dlaczego wybory są tajne? Czy nie lepiej by było, gdyby każdy z nas musiał zadeklarować, na kogo głosował? (SLAJD 14)
- Czy wybory powinny być w tym sensie zawsze równe? Stan Kalifornia liczy 39 milionów mieszkańców, a stan Wyoming niespełna 600 tysięcy. Oba te stany wysyłają do Waszyngtonu po dwóch senatorów. Dlaczego? (SLAJD 15)
- Która z tych zasad jest według ciebie bardziej demokratyczna? (SLAJD 16)

Przyjrzyj się ilustracji

Rysunek satyryczny Piotra Rychla (SLAJD 17).

• SLAJD 18–22

Systemy wyborcze

Zasady, według których ustalane są wyniki wyborów (system większościowy, proporcjonalny, mieszany) oraz przykłady państw, w których według tych reguł odbywają się wybory. Wiadomości te pomogą odpowiedzieć na pytanie: Spróbuj powiązać ze sobą systemy partyjne dwu i wielopartyjny i wyborcze (większościowy i proporcjonalny) Które twoim zdaniem logicznie się ze sobą łączą? Dlaczego? (SLAJD 22).

• SLAJD 23

Wybory parlamentarne

Omówienie najważniejszych zasad, według których organizowane są wybory do Sejmu i Senatu.

• SLAJD 24

Kampania, czyli co?

Pytania i zadania do opracowania przez uczniów w klasie

1. W jaki sposób kandydaci próbują przekonać do siebie wyborców? Jakimi kanałami próbują do nich dotrzeć? Jakie techniki reklamowe stosują?
2. Czy kandydat powinien przekonywać wszystkich wyborców, czy tylko swój elektorat?
3. Skąd kandydat wie, czego chcą wyborcy?
4. Co to jest kampania negatywna?
5. Skąd wziąć pieniądze na kampanię? Czy partie powinno finansować państwo, czy powinny finansować się same?
6. Czy media powinny popierać „swoich” kandydatów?

• SLAJD 25–26

Wybory prezydenckie

Omówienie najważniejszych zasad, według których organizowane są wybory prezydenckie:

- termin wyborów prezydenckich wyznacza marszałek Sejmu
- kandydatem może zostać obywatel Polski, który ukończył 35 lat i korzysta z pełni praw wyborczych oraz został zgłoszony przez przynajmniej 100 tys. obywateli
- wybory organizuje i nadzoruje Państwowa Komisja Wyborcza
- mają one charakter większościowy bezwzględny – wybrany na prezydenta zostaje ten kandydat, który otrzymał więcej niż połowę ważnie oddanych głosów
- jeśli w pierwszej turze głosowania żaden z kandydatów nie zdobędzie takiej większości, po dwóch tygodniach przeprowadza się ponowne głosowanie (druga tura) z udziałem dwóch kandydatów, którzy uzyskali najwięcej głosów.

Przyjrzyj się ilustracji: Pałac Namiestnikowski na Krakowskim Przedmieściu w Warszawie, od 1994 roku rezydencja Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Przed pałacem stoi pomnik księcia Józefa Poniatowskiego dłuta Bertela Thorwaldsena.

Uwaga: W Polsce wielu analityków wskazuje na problem z rolą prezydenta. Z jednej strony ma on silny mandat społeczny, z drugiej relatywnie niewielkie kompetencje.

• SLAJD 27–29

Referendum

Krótkie jednego z elementów demokracji bezpośredniej, z jakim się najczęściej możemy spotkać, czyli referendum (ogólnokrajowe i lokalne). Formą demokracji bezpośredniej w innych krajach są także: inicjatywa ludowa, plebiscyt oraz głosowanie przez internet (SLAJD 27). Wiadomości te pomogą uczniom odpowiedzieć na **pytanie:** Niektórzy twierdzą, że referenda są lepszym, prawdziwie demokratycznym sposobem podejmowania decyzji politycznych i chcą, by organizowano je częściej oraz żeby politycy byli związani ich wynikiem. Inni uważają, że w takich warunkach stałyby się natychmiast elementem politycznej gry i uniemożliwiły sprawne rządzenie państwem. Jakie jest twoje zdanie? Uzasadnij swoją opinię (SLAJD 28).

Głosowanie – zawsze dobry pomysł (SLAJD 29).

Pytania i zadania do opracowania przez uczniów w klasie

1. Czy każda sprawa może stać się przedmiotem referendum? Jeśli nie, to dlaczego?
2. Czy większość zawsze może narzucić swoją wolę mniejszości, nawet jeśli ma ogromną przewagę, powiedzmy 90 procent do 10?
3. Jak mamy ustalić, co może być przedmiotem głosowania, a co nie?
4. Jak w demokracji zabezpieczyć prawa mniejszości?

• SLAJD 30

Wybory i co dalej?

Dzień wyborów nie kończy procesu zmiany władzy. Równie ważne jest to, co następuje potem. Natychmiast rodzą się pytania:

- Czy przegrani zaakceptują swoją porażkę? Czy uznają wybory za uczciwe?
- Jeśli przegrana jest partia lub kandydat rządzący, to czy zgodzą się na pokojowe przekazanie władzy?
- Co zrobić, gdy uczestnicy wyborów uznają je za nieuczciwe i odmówią uznania wyniku?
- Dlaczego uznanie porażki jest tak ważne?

• SLAJD 31

Kiedy demokracja jest zagrożona?

Daniel Ziblatt i Steven Levitsky w swojej książce *Tak umierają demokracje* wyróżniają cztery cechy, które sugerują, że danemu politykowi z demokracją nie jest po drodze.

1. Odrzucenie w czynach bądź słowach demokratycznych reguł gry.
2. Odbieranie legitymizacji przeciwnikom (twierdzenie, że nie są pełnoprawnymi obywatelami, a z przeciwników stają się wrogami).
3. Tolerowanie przemocy lub zachęcanie do niej.
4. Gotowość do ograniczenia wolności obywatelskich swoich przeciwników, w tym mediów, które są wobec niego krytyczne.

- SLAJD 32

Ilustracja

Rysunek satyryczny Juliana Bohdanowicza

- SLAJD 33

Warto zapamiętać

Ważne treści warte zapamiętania: wybory i referendum (PATRZ SŁOWNICZEK OBYWATELSKI).

POLECAMY MATERIAŁY DODATKOWE

- SŁOWNICZEK OBYWATELSKI

WYBORY – metoda wyłaniania przedstawicieli narodu lub osób, które mają pełnić ważne funkcje publiczne (np. prezydenta, burmistrza). Szczególny charakter mają wybory powszechne, w których mogą wziąć udział wszyscy obywatele. W państwie demokratycznym mówi się czasem o wyborach pięcioprzymiotnikowych, gdyż są one powszechne, równe, bezpośrednie i proporcjonalne oraz odbywają się w głosowaniu tajnym. W Polsce wybory parlamentarne odbywają się co cztery lata, a samorządowe i prezydenckie – co pięć lat.

REFERENDUM – bezpośrednie głosowanie ogółu obywateli w istotnej kwestii publicznej. Referendum można przeprowadzić nie tylko na poziomie krajowym (np. w sprawie zatwierdzenia lub odrzucenia projektu ustawy), ale także lokalnym wśród mieszkańców gminy, powiatu lub województwa (np. sprawie odwołania organu stanowiącego, samoopodatkowania się mieszkańców na cele publiczne).

RUSZ GŁOWĄ, CZYLI ĆWICZENIA I ZADANIA

Imię i nazwisko:

Klasa:

Data:

MINI-DANIA

Aby system polityczny mógł zostać nazwany reprezentatywnym, [Marcus Schmidt – przyp. red.] proponuje rozbudowanie parlamentu (w Danii jednoizbowego) o „izbę elektroniczną”, składającą się z szerokiej reprezentacji wyborców. Autor postuluje, by każdy dorosły Duńczyk otrzymał co najmniej raz w życiu możliwość bezpośredniego wpływania na decyzje polityczne. Czy sądzisz, że Polacy byłiby zainteresowani powołaniem „małej Polski”? Uzasadnij swoją odpowiedź.

Oto więc na zasadzie rotacji, przypominającej nieco ateński system losowania, wybiera się co roku około 70 tys. obywateli, którzy dzięki sprawności współczesnych połączeń technologicznych (telefonów komórkowych), wypowiadają się w sprawie uchwał zapadających w parlamencie. Wyniki ich głosowania pojawiają się niemal natychmiast na tablicy świetlnej w parlamencie. Gdy rezultat głosowania tej grupy obywateli zgodny jest z opinią większości parlamentarnej, uchwała parlamentu zostaje zatwierdzona. Jeśli decyzja grupy 70 tys. obywateli jest sprzeczna z głosem większości w parlamencie, zarządza się w tej sprawie powszechne referendum.

Ową grupę obywatelską nazwał autor „mini-Danią”, gdyż wedle obliczeń statystycznych jej decyzje pokrywają się prawie dokładnie ze zdaniem wszystkich Duńczyków w danej sprawie. Autor sądzi, że podobne grupy obywateli można wprowadzić w innych krajach Unii Europejskiej, jako instytucję wzmacniającą zarówno reprezentatywność parlamentów narodowych, jak i Parlamentu Europejskiego (wówczas będzie to tak zwana mini-Europa). Wydaje się również, że obywatele, którzy otrzymają taką możliwość bezpośredniego wpływu na decyzje polityczne, będą starać się o ciągłe (przynajmniej w czasie swej kadencji) uzyskiwanie informacji na tematy polityczne, ekonomiczne i kulturalne, a zatem będą zainteresowani w osiągnięciu wysokich kompetencji wyborczych. Być może uda się z czasem powołać instytucję o nazwie „mini-Polska”?

B. Świderski, Gdańsk i Ateny. *O demokracji bezpośredniej w Polsce*,
Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 1996, s. 227–228.

.....

.....

.....

.....

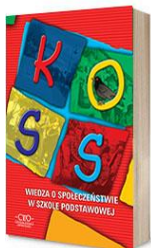
.....

.....

.....

.....

Zamów w księgarni internetowej CIVITAS.COM.PL

KOSS. WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE W SZKOLE PODSTAWOWEJ

Autorzy: Alicja Pacewicz, Tomasz Merta, Anna Klimowicz, Jacek Królikowski, Maciej Podbielkowski, Aleksander Pawlicki, Jędrzej Witkowski, Jan Wróbel

Wyd. 1, s. 328, opr. miękka, 17,6x25,0 cm, ISBN: 978-83-89623-74-4

Numer dopuszczenia do użytku szkolnego: 929/2018

PRZEWODNIK OBYWATELSKI. WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE W LICEUM I TECHNIKUM – ZAKRES PODSTAWOWY. CZĘŚĆ 1

Autorzy: Andrzej Waśkiewicz, Tomasz Merta, Łukasz Pawłowski, Alicja Pacewicz

Wyd. 1, s. 312, opr. miękka, 16,5x23,7 cm, ISBN: 978-83-89623-76-8

Numer dopuszczenia: 1031/1/2019

PRZEWODNIK OBYWATELSKI. WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE W LICEUM I TECHNIKUM – ZAKRES PODSTAWOWY. CZĘŚĆ 2

Autorzy: Andrzej Waśkiewicz, Tomasz Merta, Dagmara Woźniakowska-Fajst, Witold Klaus, Alicja Pacewicz

Wyd. 1, s. 316, opr. miękka, 16,5x23,7 cm, ISBN: 978-83-89623-77-5

Numer dopuszczenia: 1031/2/2020

Znajdź materiały do PRZEWODNIKA OBYWATELSKIEGO

- w serwisie internetowym: koss.ceo.org.pl/wos-do-liceum-i-technikum
- na grupie KOSS i WOS na Facebooku: koss.ceo.org.pl/facebook

Nauczycielko, nauczycielu,
jeśli zarejestrujesz się w naszym serwisie, to otrzymasz informacje o kolejnych minilekcjach obywatelskich oraz nowościach wydawniczych.

Tutaj jest formularz: rejestracja.ceo.org.pl/content/materiały-i-wydarzenia-z-wosu